

Govor visokog predstavnika i specijalnog predstavnika EU Valentina Inzka na seminaru “Zapadni Balkan put ka evropskoj integraciji”

Novi pristup za BiH i Zapadni Balkan

Dame i gospodo,

Dozvolite mi prije svega da izrazim svoju zahvalnost organizatorima, Institutu EU za sigurnosne studije, što su okupili ovako impresivan broj stručnjaka iz Zapadnog Balkana, Evropske unije i niza nevladinih organizacija.

Drago mi je što vidim tako mnogo poznatih lica, jer smatram da dijelimo odlučnost da pomognemo zemljama ovoga regiona da dođu do doma kojem prirodno pripadaju – a to je Evropska unija. Neke od vas sam upoznao tek nedavno na važnom seminaru čija tema je bila kako osnažiti evropsku perspektivu Zapadnog Balkana, a koji je održan prošle sedmice u Beču.

Znam da mnogi od nas dijele i visok stepen nestrpljenja zbog sporosti ovog procesa. Međutim, dozvolite mi da započnem jednim jednostavnim zapažanjem: put u EU je dug put i treba vremena da se ostvare pomaci na ovom putu. Što se tiče moje vlastite zemlje Austrije, trebalo joj je više od šest godina

da okonča pregovore o pristupanju, a Španiji, koja trenutno predsjedava EU, je trebalo 11 godina da okonča ovaj proces. Mislim da ne treba zanemariti ovu činjenicu u našoj diskusiji.

Dozvolite mi da počnem tako što ću iznijeti nekoliko stvarnih napomena u vezi sa situacijom u Bosni i Hercegovini.

Dokazana činjenica je: Perspektiva Evropske unije je značajna za Bosnu i Hercegovinu. Od početka 2000. godine, nakon početka Procesa stabilizacije i pridruživanja, evropska perspektiva – tj. njena privlačnost– bilo je najvažnije sredstvo da se osigura napredak u zemlji. U isto vrijeme, misije evropske sigurnosne i odbrambene politike – EUFOR i EUPM – imale su suštinski značaj za garantovanje stabilnosti u zemlji.

Tri elementa su imala ključni značaj za postizanje napretka: **(1)** robusna i koordinirana sveobuhvatna politika i jak mandat međunarodne zajednice; **(2)** perspektiva evropske integracije; kao i **(3)** fokus na stabilnost.

I zaista, u prošlih nekoliko godina BiH je prešla put od stabilizacije do pridruživanja i evropeizacije.

Kao dio tog procesa, usvojen je i proveden veći broj reformi koje su označile prekretnicu: reforma policije, reforma pravosuđa i fiskalna reforma, a državne institucije su značajno razvijene i osnažene. Politička pomoć i finansijska podrška EU su imale ključni značaj u vođenju ovih reformi. Istovremeno, u svjetlu sveukupne stabilizacije situacije, prisustvo misija evropske sigurnosne i odbrambene politike je smanjeno.

Pošto BiH ide putem prema EU i potpisala je Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, naredni korak bi bio da zemlja podnese prijavu za članstvo u EU.

Ne mogu dovoljno naglasiti koliko je značajno, kako za BiH tako i za EU, da se zadrži zamah u tom procesu.

***

Postoji, naravno, nekoliko preostalih izazova u BiH koji ometaju njen napredak ka EU. I bez obzira na neznatan napredak u realizaciji programa vezano za pristupanje EU, ovi osnovni problemi u BiH još uvijek nisu riješeni. Zašto? Zato što iako građani BiH, baš kao i njihovi politički lideri, podržavaju evropske integracije, to nije rezultiralo univerzalnim prihvatanjem svih reformi i zadataka koji su potrebni u kontekstu pristupanja EU.

Posebno, neriješena politička i ustavna pitanja i dalje usporavaju ukupni napredak u tom smislu. Politički predstavnici tri konstitutivna naroda, države i entiteta imaju dijametralno suprotne stavove o tome kako bi zemlja trebala biti organizovana. Ukratko: Bošnjaci žele snažnu centralizovanu državu; Srbi žele snažnu Republiku Srpsku, dok bi država trebala imati samo slabiju koordinirajuću ulogu; Hrvati žele snažnu samoupravu za sebe. Ovakve stavove, kakvi su trenutno na snazi, veoma je teško, ako ne i nemoguće, pomiriti.

Ove razlike su se povećale tokom proteklih godina. Kao rezultat, vidjeli smo brojna osporavanja države i njenih institucija sa jedne strane, te sa druge strane osporavanja usmjerena protiv entiteta.

Osim toga, bilo je poteškoća u stvaranju i razvoju neophodnih državnih institucija i politika koje će BiH trebati za integraciju u Evropu. U BiH još uvijek ne postoji jedinstven ekonomski prostor, nema odgovarajuće koordinacije u pitanjima koja se tiču EU, zakonski okvir nije dovoljno usklađen i administracija je općenito i dalje preskupa i nekoordinisana. Ovo predstavlja osnovni izazov sa kojim se BiH suočava u okviru procesa integracija u EU i ovi problemi će postati još vidljiviji kako BiH bude napredovala na putu ka EU.

Upravo zato je važno da EU ozbiljno shvati ove konkretne

izazove u BiH, kao i slične izazove u regiji. Iako je proces stabilizacije i pridruživanja bio efikasan u osiguravanju napretka u BiH i regiji – važno je da EU uzme u obzir konkretne probleme u regiji – i prilagodi svoju politiku i svoje prisustvo.

Standardni pristup proširenju – poput onog koji je korišten tokom prethodnog proširenja koje je obuhvatalo zemlje srednje i istočne Evrope – potrebno je dalje razviti. Generalno, EU mora postati više proaktivna i više angažovana kako bi se intenzivirao proces pridruživanja u BiH – i u regiji – ako hoćemo da dobijemo željene rezultate. Važno je da EU sačuva pozitivnu energiju u procesu proširenja – dok istovremeno od zemalja u regiji zahtijeva rezultate. Tu ideju nedavno je izložio OSI kao neku vrstu prethodnoga testa. Potrebno nam je više takvih ideja i razgovor o tome kako osigurati efikasniju politiku.

Također je važno da se perspektiva Zapadnog Balkana da postane dio EU doživljava kao realna i opipljiva. To je osobito važno za BiH – sa njenim trenutnim izazovima. Bez kredibilne perspektive za članstvo u EU, i vidljive i konkretne podrške zemalja članica i institucija EU njenom proširenju, postoji rizik da će trenutni problemi u BiH porasti, kao posljedica smanjene javne podrške reformama potrebnim za proces evropskih integracija.

U tom pogledu, liberalizacija viznog režima je od krajnjeg značaja. BiH je ispunila skoro sve uslove iz mape puta za liberalizaciju viznog režima. Sada je potrebno da BiH brzo ispuni ostale uslove tako da se odluka može donijeti u drugoj polovini 2010. godine. To bi bio jasan znak da je EU opredijeljena prema BiH i ovom regionu, da naponi rezultiraju konkretnim poboljšanjima, a osim toga, to bi unaprijedilo podršku za evropske integracije u cjelini.

Istovremeno, drago mi je da mogu primijetiti da se politički odnosi u regionu unapređuju. U proteklim mjesecima,

predsjednik Hrvatske i predsjednik Srbije posjetili su BiH i donijeli dragocjene poruke o pomirenju, Parlament Srbije je usvojio Rezoluciju o Srebrenici izrazivši žaljenje povodom tragičnih događaja, a pored toga, Turska je pomogla i uspostavi regionalnog dijaloga. Općenito gledajući, regionalni dijalog i pomirenje odgovaraju interesima EU u regionu i treba ih aktivno podržavati.

***

Pitanje je: kako unaprijediti naš evropski angažman? Da bi se osigurao napredak u BiH, važno je da EU na najefikasniji način koristi svoje višestruke dragocjene instrumente. EU bi trebala bolje definisati i jasnije komunicirati uslove koji su potrebni za evropsku integraciju i načine na koje ih treba implementirati. Ovo je posebno važno u BiH u kojoj se stalno vode rasprave oko nadležnosti između države i entiteta. Osim toga, od suštinskog je značaja za kredibilitet EU i daljnji napredak ovoga regiona da se vidi kako je EU čvrsta i korektna u smislu postavljenih uslova.

U kontekstu BiH, kao što sam spomenuo, važno je da EU također razmotri koja druga sredstva ima na raspolaganju za dalje vođenje reformi. EU bi jednostavno trebala da aktivnije koristi sredstva koja su joj na raspolaganju – i štap i mrkvu.

Razvijanje proaktivnijeg pristupa bi trebalo biti lakše i jednostavnije i zbog uspostavljanja Službe za vanjske poslove Evropske unije, kao i zbog novog visokog predstavnika. Zapravo, visoka predstavnica Ashton je u svom inauguralnom govoru pred evropskim Parlamentom istakla potrebu za definisanjem nove strategije za Bosnu i Hercegovinu.

Uspostava Službe za vanjske poslove EU će vjerovatno utjecati i na prisustvo međunarodnih institucija u BiH u širem smislu. Evropska unija je jasno rekla da Bosna i Hercegovina neće moći napredovati na putu prema Evropskoj uniji sve dok ne bude

donesena odluka o zatvaranju OHR-a. Iako je jasno da Bosna i Hercegovina mora preuzeti veću odgovornost u rješavanju vlastitih problema, zatvaranje OHR-a i dalje ostaje osjetljivo pitanje za političke lidere BiH i njene građane. Stoga Evropska unija ovo takođe treba uzeti u obzir kada bude odlučivala o svom budućem prisustvu i ulozi u Bosni i Hercegovini.

Evropska integracija nije samo opcija za zemlje u regionu, nego je to i prirodna i jedina opcija. Ponovno oživljavanje i intenziviranje procesa integracija nije samo poželjno, nego je i hitno jer sada imamo šansu da nešto postignemo, a ta šansa nam neće biti na raspolaganju neograničeno dugo.

Nadam se da će današnja diskusija rezultirati idejama koje će pomoći Bosni i Hercegovini i Zapadnom Balkanu da na putu ka Evropskoj uniji krenu naprijed brzinom koja će biti daleko više zadovoljavajuća. Vjerujem da se to može postići.

Hvala.